

Βρυξέλλες, 1 Απριλίου 2025
(OR. en)

7672/25

ECOFIN 383
UEM 103
ECB

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	C(2025) 2000 final
Θέμα:	ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Κάλυψη των αυξημένων αμυντικών δαπανών στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - C(2025) 2000 final.

σνημμ.: C(2025) 2000 final

Βρυξέλλες, 19.3.2025
C(2025) 2000 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κάλυψη των αυξημένων αμυντικών δαπανών στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

1. Εισαγωγή

Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αυξημένες γεωπολιτικές εντάσεις, τον συνεχιζόμενο επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και την απειλή που συνιστά ο πόλεμος αυτός για την ασφάλεια στην Ευρώπη και στον κόσμο, η Ευρώπη πρέπει να ενισχύσει επειγόντως τις αμυντικές της ικανότητες. Η Ευρώπη πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την ασφάλεια και την άμυνά της, ώστε να διασφαλιστεί η ειρήνη μέσω της αποτροπής. Για να το επιτύχουμε αυτό, πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στην άμυνα, να επενδύσουμε καλύτερα από κοινού και να επενδύσουμε περισσότερο στην ευρωπαϊκή βιομηχανία. Με το σχέδιο ReArm Europe, που ανακοινώθηκε από την πρόεδρο της Επιτροπής κ. von der Leyen στις 4 Μαρτίου 2025, μπορούν να κινητοποιηθούν σχεδόν 800 δισ. EUR για την ασφάλεια και την ανθεκτικότητα της Ευρώπης.

Για να καλυφθεί η ανάγκη ανασυγκρότησης της ευρωπαϊκής άμυνας μετά από δεκαετίες ανεπαρκών επενδύσεων, καθώς και η ανάγκη αύξησης της παραγωγικής ικανότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, πρέπει να αυξηθούν επειγόντως οι ευρωπαϊκές αμυντικές δαπάνες. Η βασική κινητήρια δύναμη αυτών των προσπαθειών πρέπει να είναι η δημόσια χρηματοδότηση. Οι μέσες δαπάνες της ΕΕ για την άμυνα έχουν αυξηθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία και πλέον φτάνουν συλλογικά τον στόχο του NATO για 2 % του ΑΕΠ. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και οι αμυντικές δαπάνες θα πρέπει να αυξηθούν ουσιαστικά για να αντιμετωπιστούν οι τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις για την ασφάλεια. Επιπλέον, αυτή η αύξηση των αμυντικών δαπανών ωφέλησε σε περιορισμένο μόνο βαθμό τους Ευρωπαίους κατασκευαστές.

Η επίπτωση της μετάβασης σε υψηλότερα επίπεδα αμυντικών δαπανών στους προϋπολογισμούς των κρατών μελών μπορεί να αντισταθμιστεί, στο άμεσο μέλλον, μέσω της ευελιξίας που παρέχεται εντός του υφιστάμενου δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ. Η ευελιξία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αύξηση των αμυντικών δαπανών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θέτει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο. Ειδικότερα, το πλαίσιο παρέχει ευελιξία στα κράτη μέλη ώστε να μπορέσουν να μεταβούν σε υψηλότερο επίπεδο αμυντικών δαπανών.

Ο αντίκτυπος των αυξημένων εθνικών αμυντικών δαπανών, και ιδίως των δαπανών για επενδύσεις, μπορεί να ενισχυθεί εάν οι δαπάνες των κρατών μελών πραγματοποιούνται από κοινού και για είδη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η συγκέντρωση της ζήτησης αμυντικών ειδών δημιουργεί οικονομίες κλίμακας που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να μειώσουν το κόστος και να διασφαλίσουν τη διαλειτουργικότητα εξαρχής. Προσφέρει επίσης την προβλεψιμότητα που χρειάζεται η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία για να αυξήσει την παραγωγική της ικανότητα.

Στην παρούσα ανακοίνωση προτείνεται ένα διαφανές πλαίσιο για την εφαρμογή της ευελιξίας βάσει του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ. Καθορίζεται το πεδίο εφαρμογής των πρόσθετων δαπανών, συμπεριλαμβανομένων τόσο των επενδύσεων όσο και των τρεχουσών

δαπανών, οι οποίες μπορούν να επωφεληθούν από την ευελιξία, καθώς και το συνολικό ποσό και η διάρκειά τους. Η χρήση αυτής της ευελιξίας θα παρακολουθείται από την Επιτροπή και το Συμβούλιο, ενώ το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ θα συνεχίσει να εφαρμόζεται, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης των δημοσιονομικών αποκλίσεων που προκαλούνται από άλλες κατηγορίες δαπανών ή εσόδων. Η ελεγχόμενη και διαφανής εφαρμογή της ευελιξίας θα ενισχύσει την αξιοπιστία των νέων κανόνων και θα διασφαλίσει την προβλεψιμότητα, μεταξύ άλλων και για τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

2. Συντονισμένη ενεργοποίηση της εθνικής ρήτηρας διαφυγής

Το μεταρρυθμισμένο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να καλύπτουν κοινές προτεραιότητες πολιτικής και να ανταποκρίνονται σε νέες προκλήσεις, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις αμυντικές δαπάνες. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη με ανάγκες δημοσιονομικής προσαρμογής μπορούν να εφαρμόσουν πιο σταδιακή προσαρμογή εάν δεσμευτούν ότι θα υλοποιήσουν συγκεκριμένη δέσμη μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Η δυνατότητα αυτή έχει χρησιμοποιηθεί σε πέντε από τα είκοσι τρία εθνικά μεσοπρόθεσμα σχέδια που έχουν υποβληθεί μέχρι στιγμής. Επιπλέον, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η Επιτροπή μπορεί να λαμβάνει υπόψη τους λεγόμενους σχετικούς παράγοντες κατά τη λήψη της απόφασης σχετικά με την κίνηση διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος. Ένας τέτοιος σχετικός παράγοντας είναι η αύξηση των επενδύσεων στον τομέα της άμυνας¹. Οι εν λόγω σχετικοί παράγοντες μπορούν επίσης να λαμβάνονται υπόψη όταν συνιστάται διορθωτική πορεία στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος και κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με την εν λόγω πορεία².

Λόγω των τρεχουσών εξαιρετικών περιστάσεων, η Επιτροπή προτείνει την παροχή πρόσθετης ευελιξίας για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες μέσω συντονισμένης ενεργοποίησης της εθνικής ρήτηρας διαφυγής [άρθρο 26 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263]³. Η εθνική ρήτρα διαφυγής επιτρέπει στα κράτη μέλη να αποκλίνουν από την εγκεκριμένη πορεία των καθαρών δαπανών στην περίπτωση που *«εξαιρετικές περιστάσεις οι οποίες εκφεύγουν του ελέγχου του κράτους μέλους έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά του οικείου κράτους μέλους, υπό τον όρο ότι η εν λόγω απόκλιση δεν θέτει σε κίνδυνο τη μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των*

¹Για τα κράτη μέλη με χρέος άνω του 60 % του ΑΕΠ και έλλειμμα που υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ, οι σχετικοί παράγοντες μπορούν να λαμβάνονται υπόψη μόνον εάν η υπέρβαση του 3 % του ΑΕΠ είναι μικρή και προσωρινή.

²Στις συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με τα μεσοπρόθεσμα σχέδια λαμβάνονται υπόψη οι αναμενόμενες απότομες αυξήσεις των καθαρών δαπανών λόγω της ειδικής στατιστικής καταγραφής των εν λόγω δαπανών. Επιπλέον, οι απροσδόκητες απότομες αυξήσεις μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στις τακτικές αξιολογήσεις συμμόρφωσης της Επιτροπής.

³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401263.

δημόσιων οικονομικών»⁴. Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και η απειλή που συνιστά για την ευρωπαϊκή ασφάλεια αποτελούν εξαιρετικές περιστάσεις που εκφεύγουν του ελέγχου των κρατών μελών, οι οποίες έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά των κρατών μελών μέσω της σχετικής πραγματοποιηθείσας και/ή σχεδιαζόμενης αύξησης των αμυντικών δαπανών. **Δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη επηρεάζονται από αυτές τις εξαιρετικές περιστάσεις και προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος για την αμυντική ετοιμότητα της ΕΕ και την παραγωγική ικανότητα της αμυντικής βιομηχανίας της, όλα τα κράτη μέλη καλούνται να αξιοποιήσουν την ευελιξία με συντονισμένο τρόπο.**

Η ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να αποκλίνουν από τις πορείες καθαρών δαπανών που καθορίζονται στα μεσοπρόθεσμα σχέδιά τους ή από τη διορθωτική πορεία τους στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, όταν η απόκλιση αυτή οφείλεται σε υψηλότερες αμυντικές δαπάνες. Η εθνική ρήτρα διαφυγής ενεργοποιείται από το Συμβούλιο βάσει σύστασης της Επιτροπής, κατόπιν αιτήματος του κράτους μέλους (πλαίσιο 1). Μετά την ενεργοποίησή της, το κράτος μέλος θα μπορεί να αποκλίνει από την εγκεκριμένη πορεία των καθαρών δαπανών ή από τη διορθωτική πορεία στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, ενώ τα ακριβή ποσά θα καθορίζονται όταν καθίστανται διαθέσιμα τα απολογιστικά στοιχεία, ώστε να διασφαλίζεται ότι η πρόσθετη ευελιξία χρησιμοποιείται μόνο για τον επιδιωκόμενο σκοπό⁵. Στην πράξη, η απόκλιση για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες θα λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με την πορεία των καθαρών δαπανών που καθορίζεται σύμφωνα με το προληπτικό σκέλος [κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263] ή κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικής δράσης για τη συμμόρφωση με τη διορθωτική πορεία που καθορίζεται σύμφωνα με το διορθωτικό σκέλος [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97]⁶ για τα κράτη μέλη που υπόκεινται σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Δεν υφίσταται ανάγκη αναθεώρησης των εθνικών μεσοπρόθεσμων σχεδίων που έχουν εγκριθεί ήδη.

Εάν η εθνική ρήτρα διαφυγής ενεργοποιηθεί με βάση τις ανωτέρω προϋποθέσεις και σε περίπτωση που το έλλειμμα υπερβαίνει το όριο του 3 % του ΑΕΠ ή σε περίπτωση απόκλισης από την εγκεκριθείσα πορεία των καθαρών δαπανών λόγω αύξησης των αμυντικών δαπανών, η Επιτροπή και το Συμβούλιο μπορούν να αποφασίσουν να μη διαπιστώσουν την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος [άρθρο 2 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97]. Αυτό αφορά ιδιαίτερα τα κράτη μέλη με χρέος άνω του 60 % του ΑΕΠ, τα οποία υπόκεινται σε περιορισμούς όσον αφορά τη συνεκτίμηση σχετικών παραγόντων κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με το κριτήριο του ελλείμματος. Στην απόφαση σχετικά με την κίνηση διαδικασίας

⁴ Αντιθέτως, η ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής συνδέεται με την ύπαρξη «σοβαρής οικονομικής ύφεσης στη ζώνη του ευρώ ή στην Ένωση ως σύνολο» [άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263], κάτι που δεν συμβαίνει επί του παρόντος.

⁵ Αυτό θα ισχύει τόσο για τα κράτη μέλη των οποίων τα μεσοπρόθεσμα σχέδια έχουν εγκριθεί όσο και για εκείνα που δεν έχουν ακόμη υποβάλει μεσοπρόθεσμο σχέδιο.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:01997R1467-20240430>.

υπερβολικού ελλείμματος θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι κίνδυνοι δημοσιονομικής βιωσιμότητας.

Εκτός από το πρόσθετο περιθώριο ελιγμών για τις αμυντικές δαπάνες, οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ θα συνεχίσουν να εφαρμόζονται κανονικά. Οι αποκλίσεις από τις εγκεκριμένες πορείες των καθαρών δαπανών, εκτός από εκείνες που καθορίζονται στην εθνική ρήτρα διαφυγής, θα εξακολουθήσουν να καταγράφονται στον λογαριασμό ελέγχου [άρθρο 22 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263] καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου ενεργοποίησης της εθνικής ρήτρας διαφυγής⁷. Επιπλέον, προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή καταγραφή, η αύξηση των αμυντικών δαπανών που επωφελείται από ευελιξία βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής δεν μπορεί να θεωρηθεί ταυτόχρονα σχετικός παράγοντας στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος κατά την αξιολόγηση αποκλίσεων από την πορεία των καθαρών δαπανών που δεν συνδέονται με αλλαγές στις αμυντικές δαπάνες.

Πλαίσιο 1 — Διαδικασία για την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής δυνάμει του άρθρου 26 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263

Η ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής υπόκειται σε τρεις προϋποθέσεις, και συγκεκριμένα: i) υφίστανται εξαιρετικές περιστάσεις που εκφεύγουν του ελέγχου του κράτους μέλους· ii) οι εν λόγω εξαιρετικές περιστάσεις έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά του οικείου κράτους μέλους· και iii) η απόκλιση από την πορεία των καθαρών δαπανών που καθορίζεται από το Συμβούλιο δεν θέτει σε κίνδυνο τη μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Το πρώτο βήμα για την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής είναι η υποβολή αιτήματος από το κράτος μέλος. Τα αιτήματα αυτά θα μπορούσαν να συντονίζονται από το Συμβούλιο με σκοπό την υποβολή κοινών αιτημάτων από όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη και τη διευκόλυνση της διεξαγωγής μιας ομαλής και ταχείας διαδικασίας.

Μετά την παραλαβή των αιτημάτων, η Επιτροπή θα αξιολογεί αν πληρούνται οι τρεις προϋποθέσεις για την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής για κάθε κράτος μέλος και θα καταρτίζει συστάσεις της Επιτροπής για συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με την ενεργοποίηση των εθνικών ρητρών διαφυγής.

Το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει τις συστάσεις για την ενεργοποίηση των εθνικών ρητρών διαφυγής εντός τεσσάρων εβδομάδων από την έκδοση των συστάσεων της Επιτροπής, με ειδική πλειοψηφία. Στις συστάσεις αυτές, το Συμβούλιο πρέπει να ορίζει χρονικό όριο για την απόκλιση από την πορεία των καθαρών δαπανών που καθορίζεται από το Συμβούλιο. Όταν παρέλθει το

⁷Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 22 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, οι αποκλίσεις λόγω υψηλότερων αμυντικών δαπανών, οι οποίες επιτρέπονται βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής, δεν θα καταγράφονται ως χρεώσεις στον λογαριασμό ελέγχου, αλλά θα παρακολουθούνται ως υπομνηματικό στοιχείο.

χρονικό όριο για την απόκλιση και εάν οι εξαιρετικές περιστάσεις συνεχίζονται, το Συμβούλιο δύναται να παρατείνει κατά ένα έτος το διάστημα κατά το οποίο κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποκλίνει από την πορεία των καθαρών δαπανών που καθορίζεται από το Συμβούλιο. Το Συμβούλιο μπορεί να χορηγεί παράταση περισσότερες από μία φορές.

3. Οριοθέτηση της ευελιξίας για υψηλότερες αμυντικές δαπάνες

Πρέπει να τεθούν κατάλληλα όρια στην ευελιξία για αμυντικές δαπάνες ώστε να διατηρείται η αξιοπιστία του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ και να μην τίθεται σε κίνδυνο η μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Τα όρια αφορούν το πεδίο εφαρμογής των αμυντικών δαπανών που θα είναι επιλέξιμες, το συνολικό ποσό και τη χρονική περίοδο εφαρμογής της ευελιξίας. Η πρόσθετη ευελιξία θα καλύπτει αμυντικές δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χρηματοδοτούνται με δάνεια παρεχόμενα από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και πιθανές συνεισφορές των κρατών μελών σε (υφιστάμενα ή μελλοντικά) μέσα της ΕΕ για τη χρηματοδότηση αμυντικών δαπανών (π.χ. πρόγραμμα για την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία).

Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από δάνεια παρεχόμενα από το νέο μέσο δράσης για την ασφάλεια στην Ευρώπη (SAFE) μέσω της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας θα επωφελούνται αυτόματα από την ευελιξία.

Το πεδίο εφαρμογής των επιλέξιμων αμυντικών δαπανών

Για την εφαρμογή της εθνικής ρήτρας διαφυγής, η ευελιξία θα καλύπτει την αύξηση των συνολικών αμυντικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένων τόσο των επενδυτικών όσο και των τρεχουσών δαπανών. Το πλαίσιο δημοσιονομικής εποπτείας της ΕΕ στηρίζεται σε στατιστικά στοιχεία της Eurostat με βάση το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών. Επομένως, για τη συνεκτική εφαρμογή της εθνικής ρήτρας διαφυγής, είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται δεδομένα από τους εθνικούς λογαριασμούς, ιδίως στατιστικά στοιχεία που συγκεντρώνονται στο πλαίσιο της διαίρεσης COFOG 02 – Άμυνα. Η εφαρμογή της εθνικής ρήτρας διαφυγής θα αντιστοιχεί σε ολόκληρη τη στατιστική κατηγορία της διαίρεσης COFOG 02 – Άμυνα, έννοια η οποία προσεγγίζει τα συγκεντρωτικά στοιχεία που χρησιμοποιεί το NATO⁸. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η αύξηση των αμυντικών ικανοτήτων των κρατών μελών,

⁸ Ο ορισμός του NATO για τις αμυντικές δαπάνες είναι ελαφρώς ευρύτερος από τον ορισμό της COFOG για την άμυνα, διότι περιλαμβάνει τις συντάξεις του αποχωρήσαντος στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού στρατιωτικών υπηρεσιών. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ορισμένες επιχειρήσεις άλλων δυνάμεων, όπως στρατευμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών, εθνικών αστυνομικών αρχών, ακτοφυλακής κ.λπ. Ταυτόχρονα, ο ορισμός του NATO αποκλείει τις δαπάνες πολιτικής άμυνας, οι οποίες περιλαμβάνονται στον ορισμό της COFOG. Επιπλέον, ενδέχεται να υπάρχουν διαφορές λόγω της χρονικής στιγμής καταγραφής των δαπανών, ιδίως για στρατιωτικό εξοπλισμό, διότι η υποβολή στοιχείων για το NATO δεν ακολουθεί τους κανόνες των εθνικών λογαριασμών για τον χρόνο καταγραφής. Περισσότερες πληροφορίες για τους αντίστοιχους ορισμούς διατίθενται στο [εγχειρίδιο COFOG της Eurostat](#) και στον [ιστότοπο του NATO](#).

είτε με την απόκτηση νέου στρατιωτικού εξοπλισμού και υποδομών είτε με την αύξηση του στρατιωτικού προσωπικού και τη βελτίωση της εκπαίδευσής του, θα είχε ως αποτέλεσμα αύξηση των αμυντικών δαπανών, όπως μετρούνται σύμφωνα με τους ορισμούς τόσο της COFOG όσο και του NATO. Ενδέχεται να υπάρχουν προσωρινές διαφορές μεταξύ των δύο στατιστικών σειρών λόγω της χρονικής στιγμής καταγραφής του στρατιωτικού εξοπλισμού: τα δεδομένα της COFOG βασίζονται στους εθνικούς λογαριασμούς και, κατά συνέπεια, συνάδουν με τα άλλα στατιστικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην οικονομική και δημοσιονομική εποπτεία (ιδίως όσον αφορά το δημόσιο έλλειμμα και τις δημόσιες δαπάνες), ενώ αυτό δεν είναι βέβαιο για τα δεδομένα του NATO⁹. Επιπλέον, τα δεδομένα της COFOG είναι διαθέσιμα για όλα τα κράτη μέλη. Όταν προμηθεύονται νέο στρατιωτικό εξοπλισμό ή στρατιωτικές υπηρεσίες, τα κράτη μέλη καλούνται να προτιμούν την ευρωπαϊκή βιομηχανία και τους Ευρωπαίους παρόχους υπηρεσιών, ώστε να διασφαλίζεται ότι αυτή η αύξηση των δαπανών συμβάλλει στην αυτονομία και την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, αντί να ενισχύει τυχόν υπερβολικές εξαρτήσεις.

Καίρια σημασία θα έχει η διαθεσιμότητα επαρκών δεδομένων. Η Eurostat, σε συνεργασία με τις εθνικές δημοσιονομικές αρχές, θα καθιερώσει διαδικασία συλλογής δεδομένων. Το σημείο αφετηρίας θα πρέπει να είναι οι κατηγορίες της COFOG για την άμυνα, λαμβανομένου επίσης υπόψη του ορισμού του NATO και με διατήρηση της δυνατότητας αντιμετώπισης ανωμαλιών οι οποίες ενδεχομένως να οφείλονται σε διαφορές στα αντίστοιχα συστήματα ετήσια υποβολής στοιχείων. Η εν λόγω διαδικασία θα πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τις προθεσμίες υποβολής στοιχείων στο πλαίσιο της ΔΥΕ. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την έγκαιρη παροχή δεδομένων εισόδου από τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των Υπουργείων Άμυνας και των Υπουργείων Οικονομικών, στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Για να διασφαλίζεται ότι όλες οι δαπάνες που σχετίζονται με προτεραιότητες καθοριζόμενες από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επωφελούνται από την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναφέρουν στη Eurostat όλες τις σχετικές με την άμυνα δαπάνες οι οποίες θα πρέπει να καταλογίζονται στην ταξινόμηση COFOG για την άμυνα, καθώς και τις δαπάνες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του μέσου SAFE στις κατηγορίες «αμυντικά προϊόντα» και «άλλα προϊόντα για αμυντικούς σκοπούς», όπως ορίζονται στην πρόταση κανονισμού για τη δημιουργία του μέσου SAFE. Όπου είναι αναγκαίο, η Eurostat θα πρέπει να εκπονεί περαιτέρω οδηγίες σχετικά με την αναφορά των εν λόγω δαπανών, σε συνεργασία με τις εθνικές στατιστικές αρχές.

Το μέγιστο ποσό ευελιξίας

Η ευελιξία βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής θα πρέπει να περιορίζεται στο 1,5 % του ΑΕΠ, σε σύγκριση με την πορεία των καθαρών δαπανών που καθορίζεται από το Συμβούλιο, και θα πρέπει να καλύπτει αυξημένες αμυντικές δαπάνες. Η αύξηση των αμυντικών δαπανών που

⁹ Στους εθνικούς λογαριασμούς, οι επιπτώσεις του στρατιωτικού εξοπλισμού στις δημόσιες δαπάνες και στο έλλειμμα προκύπτουν συνήθως όταν ο εξοπλισμός παραδίδεται και, επομένως, επέρχεται αλλαγή στην οικονομική κυριότητα, και όχι όταν καταβάλλεται η πληρωμή.

καλύπτεται από την ευελιξία βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής θα υπολογίζεται σε σχέση με το έτος αναφοράς (βλ. κατωτέρω) με μέγιστο όριο το 1,5 % του ΑΕΠ για κάθε έτος ενεργοποίησης της ρήτρας. Αυξήσεις πέραν του ποσού αυτού θα υπόκεινται στις συνθήκες αξιολογήσεις συμμόρφωσης. Η θέσπιση μέγιστου ορίου είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, ενώ παράλληλα να παρέχεται σε όλα τα κράτη μέλη η δυνατότητα να επωφελούνται από την ευελιξία καθώς κινούνται προς υψηλότερο επίπεδο αμυντικών δαπανών. Ο περιορισμός θα εφαρμόζεται στην πορεία των καθαρών δαπανών, χωρίς να υπολογίζονται οι επιπτώσεις της συνθήκης διασφάλισης της βιωσιμότητας του χρέους και της συνθήκης διασφάλισης της ανθεκτικότητας του ελλείμματος. Οι εν λόγω συνθήκες θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 για να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν ελάχιστη δημοσιονομική προσαρμογή, η οποία μπορεί να είναι αυστηρότερη από ό,τι απαιτείται σύμφωνα με την προσέγγιση με βάση τη βιωσιμότητα¹⁰. Η μη συνεκτίμηση αυτών των συνθηκών διασφάλισης για τον καθορισμό της ευελιξίας που μπορεί να χορηγείται κατά την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής θα οδηγήσει στην ισότιμη εφαρμογή της προϋπόθεσης βιωσιμότητας της εθνικής ρήτρας διαφυγής σε όλα τα κράτη μέλη.

Διάρκεια της ενεργοποίησης της εθνικής ρήτρας διαφυγής

Η ευελιξία βάσει της εθνικής ρήτρας διαφυγής για τις αμυντικές δαπάνες θα είναι διαθέσιμη για περίοδο τεσσάρων ετών, αρχής γενομένης από το 2025. Δεδομένης της επείγουσας ανάγκης για σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών, λαμβανομένου παράλληλα υπόψη του χρόνου που είναι αναγκαίος για την υλοποίηση επενδυτικών έργων στον τομέα της άμυνας, κρίνεται σκόπιμη η περίοδος τεσσάρων ετών για τη μετάβαση σε διαρθρωτικά υψηλότερο επίπεδο αμυντικών δαπανών. Μετά την περίοδο αυτή, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διατηρήσουν το υψηλότερο επίπεδο δαπανών μέσω σταδιακών αλλαγών των προτεραιοτήτων στο πλαίσιο των εθνικών προϋπολογισμών τους, ώστε να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Η περίοδος τεσσάρων ετών για την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής συνάδει επίσης με την προκαθορισμένη διάρκεια των εθνικών μεσοπρόθεσμων σχεδίων, αντικατοπτρίζοντας τη σύνδεση μεταξύ της εθνικής ρήτρας διαφυγής και των εν λόγω σχεδίων. Η νομοθεσία προβλέπει

¹⁰ Οι απαιτήσεις με βάση τη βιωσιμότητα διασφαλίζουν ότι η πορεία των καθαρών δαπανών ενός κράτους μέλους: i) θέτει ή διατηρεί το δημόσιο χρέος σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το τέλος της περιόδου προσαρμογής ή το διατηρεί σε συνετά επίπεδα κάτω από το 60 % του ΑΕΠ· και ii) οδηγεί και διατηρεί το δημόσιο έλλειμμα κάτω από το 3 % του ΑΕΠ σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Επιπλέον, η πορεία των καθαρών δαπανών ενός κράτους μέλους με χρέος άνω του 60 % του ΑΕΠ ή έλλειμμα άνω του 3 % του ΑΕΠ πρέπει να συμμορφώνεται με μια συνθήκη διασφάλισης της βιωσιμότητας του χρέους και μια συνθήκη διασφάλισης της ανθεκτικότητας του ελλείμματος. Σύμφωνα με τη συνθήκη διασφάλισης της βιωσιμότητας του χρέους, απαιτείται ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ να μειώνεται ετησίως κατά μέσο όρο τουλάχιστον κατά 1 εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ, εφόσον ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ υπερβαίνει το 90 % του ΑΕΠ, ή κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ παραμένει μεταξύ 60 % και 90 % του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τη συνθήκη διασφάλισης της ανθεκτικότητας του ελλείμματος, ένα κράτος μέλος απαιτείται να συνεχίζει τη δημοσιονομική προσαρμογή έως ότου φτάσει σε επίπεδο ελλείμματος που παρέχει κοινό περιθώριο ανθεκτικότητας σε διαρθρωτικούς όρους ύψους 1,5 % του ΑΕΠ σε σχέση με την τιμή αναφοράς 3 % του ΑΕΠ για το έλλειμμα. Η ετήσια βελτίωση του διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου για την επίτευξη του απαιτούμενου περιθωρίου θα πρέπει να είναι 0,4 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, μειούμενη σε 0,25 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ στην περίπτωση παράτασης της περιόδου προσαρμογής.

την επανεξέταση της κατάστασης πριν από την ημερομηνία λήξης, με σκοπό να εξετάζεται η σκοπιμότητα παράτασης.

Ταυτόχρονα, ενώ οι συμβάσεις για στρατιωτικό εξοπλισμό είναι δυνατό να υπογράφονται κατά τη διάρκεια της περιόδου ενεργοποίησης της εθνικής ρήτηρας διαφυγής, η παράδοση μέρους του εν λόγω εξοπλισμού μπορεί να πραγματοποιείται σε μεταγενέστερο στάδιο, επηρεάζοντας έτσι τα δημόσια οικονομικά μόνο μετά την τετραετή περίοδο ενεργοποίησης της ρήτηρας. Για να καλυφθεί αυτό το ενδεχόμενο, η ευελιξία που χορηγείται βάσει της εθνικής ρήτηρας διαφυγής θα πρέπει να ισχύει και για τις αμυντικές δαπάνες που συνδέονται με την εν λόγω μεταγενέστερη παράδοση, εφόσον οι αντίστοιχες συμβάσεις υπογράφηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου ενεργοποίησης της ρήτηρας και βάσει υποβολής λεπτομερών στοιχείων από τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη. Οι πρόσθετες αμυντικές δαπάνες θα πρέπει να παραμένουν εντός του μέγιστου ορίου του 1,5 % του ΑΕΠ που αναφέρεται ανωτέρω.

Το έτος αναφοράς

Θα ληφθεί υπόψη η αύξηση των αμυντικών δαπανών από το 2021, διότι πρόκειται για το αμέσως προηγούμενο έτος από τις εξαιρετικές περιστάσεις λόγω των οποίων ενεργοποιείται η εθνική ρήτρα διαφυγής. Η χρήση αυτού του έτους αναφοράς θα διασφαλίσει την ισότιμη μεταχείριση κρατών μελών που έχουν ήδη αυξήσει τις αμυντικές τους δαπάνες μετά την έναρξη του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Κατά συνέπεια, όταν αξιολογεί την υπέρβαση της παρατηρούμενης αύξησης των καθαρών δαπανών σε σχέση με την πορεία των καθαρών δαπανών που ενέκρινε το Συμβούλιο για τα έτη 2025 έως 2028, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη την αύξηση των αμυντικών δαπανών από το 2021. Αν η υπέρβαση της παρατηρούμενης αύξησης των καθαρών δαπανών μπορεί να εξηγηθεί εξ ολοκλήρου από την αύξηση των αμυντικών δαπανών και η υπέρβαση αυτή υπολείπεται του μέγιστου ορίου του 1,5 % του ΑΕΠ, η Επιτροπή δεν θα συνιστά μέτρα επιβολής.

4. Συμπεράσματα

Καλούνται τα κράτη μέλη να υποβάλουν τα αιτήματά τους για την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτηρας διαφυγής έως το τέλος Απριλίου. Τα αιτήματα αυτά θα μπορούσαν να συντονίζονται από το Συμβούλιο με σκοπό την υποβολή κοινών αιτημάτων από όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να αξιολογήσει ταχέως τα λαμβανόμενα αιτήματα και να εκδώσει συστάσεις για συστάσεις του Συμβουλίου τον Ιούνιο, προς έγκριση από το Συμβούλιο τον Ιούλιο.